

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/150730,Adam-Stefan-Lewandowski-Wyklęty-pilsudczyk-Historia-pplk-Waclawa-Lipinskiego.html>
07.05.2024, 02:07

Adam Stefan Lewandowski: Wyklęty piłsudczyk. Historia ppłk. Wacława Lipińskiego

Harcerz, legionista Józefa Piłsudskiego, oficer Wojska Polskiego. Wybitny historyk. Podczas walki o Warszawę w 1939 r. szef propagandy przy dowództwie obrony stolicy. Walki o niepodległość Polski nie zaprzestał do chwili aresztowania przez komunistów w 1947 r. Dwa lata później został zamordowany...

„Są ludzie i są prace ludzkie tak silne i tak potężne, że śmierć przewyciężają i żyją, i obcują między nami.”

Te słowa Marszałka Józefa Piłsudskiego doskonale potwierdził swoim życiem Wacław Lipiński.

W walce o Niepodległą i w służbie dla Niej

Urodził się 28 września 1896 r. w Łodzi, w rodzinie mocno zaangażowanej politycznie. Na jego postawę wpłynęła głównie matka, która włączyła się w działalność niepodległościową w ramach Polskiej Partii Socjalistycznej. W „polskim Manchesterze” Lipiński rozpoczął swoją drogę do Niepodległej w 1912 r. Został wówczas jednym z kierowników ruchu skautowego w „Handłówce”, później wziął czynny udział w pracach „Zarzewia”. 12 października 1914 r. wstąpił – wraz z dowodzoną przez siebie grupą harcerzy – w szeregi strzelców Józefa Piłsudskiego. Przechodząc cały szlak I Brygady pozostawił po sobie niezwykle cenne zapiski z frontu, które wyszły drukiem w wolnej już Polsce

Ppłk. Wacław Lipiński, wrzesień 1939, dni obrony stolicy Polski. Fot. z zasobu IPN

pod tytułem *Szlakiem Pierwszej Brygady*.

Podczas Wielkiej Wojny obywatel „Socha” (pseudonim legionowy) pisał wiele. Głównie o sprawach bieżących, ale zdarzały się i teksty historyczne. Do aktywności pisarskiej zachęcił go inny wybitny historyk i publicysta Leon Wasilewski. To dzięki niemu Lipiński w październiku 1919 r. – po wzięciu udziału w wyprawie wileńskiej i łotewskiej – został kierownikiem propagandy i prasy w dowództwie frontu litewsko-białoruskiego.

W wolnej Polsce dr mjr Wacław Lipiński pracował głównie w Wojskowym Biurze Historycznym. W tym czasie publikował wiele prac naukowych, popularnonaukowych i publicystycznych. Niemalą rolę odegrał także przy rozbudowie Instytutu Badania Najnowszej Historii Polski (później Instytutu Józefa Piłsudskiego) oraz pisma instytutu „Niepodległość”.

We Wrześniu i w konspiracji

Podczas obrony granic w 1939 r. przydzielono Lipińskiego do Szefostwa Propagandy Naczelnego Wodza. Jednak po krótkim tam pobycie przeniesiony został na stanowisko szefa propagandy Dowództwa Obrony Warszawy. Wspólnie z prezydentem miasta Stefanem Starzyńskim podtrzymywał na duchu obrońców stolicy. O skuteczności pracy legionowych towarzyszy broni świadczy fakt, że wychodząca wówczas prasa wszystkich nurtów politycznych opowiadała się za koniecznością nadania im godności honorowych obywateli miasta.

Po kapitulacji Warszawy Wacław Lipiński oraz Stefan Starzyński postanowili nie schodzić do podziemia i zostać w stolicy, ponieważ

„pozostanie nasze (...) i dzielenie nadal losu jej mieszkańców będzie miało niezmiernie ważne znaczenie moralne”.

Lipiński objął stanowisko dyrektora muzeum Piłsudskiego w Belwederze, dzięki czemu zdołał uratować i zabezpieczyć 72 skrzynie materiałów Instytutu J. Piłsudskiego oraz wiele innych cennych źródeł do obrony Warszawy. Jednak Niemcy nie zamierzali biernie przypatrywać się legalnej działalności obrońców stolicy i postanowili aresztować Prezydenta Starzyńskiego i ppłk. Lipińskiego.

Pułkownik zdołał uciec na Podhale, skąd na polecenie władz podziemia skierował się 19 marca 1940 r. do Paryża. Jednak działania gen. Władysława Sikorskiego i „nowe” czynniki polityczne nie pozwoliły mu na przyjazd do Francji, która niedługo potem spektakularnie uległa niemieckiej machinie wojennej. Po spotkaniu z marszałkiem Edwardem Rydzem-Śmigłym W. Lipiński wrócił do kraju.

Od 1942 r. współtworzył Konwent Organizacji Niepodległościowych – ruch, który w części podporządkował się Armii Krajowej. Przez dwa lata KON wiernie służył imponderabilium, a za głównego wroga Polski uznał ZSRS. Wacław Lipiński był w tym czasie redaktorem

„Myśli Państwowej”, organu prasowego Konwentu. 23 lutego 1944 r. został aresztowany przez gestapo. Prawdopodobnie przez swoje antysowieckie nastawienie zostaje zwolniony i ze względów bezpieczeństwa odsunięty na jakiś czas z działalności podziemnej.

Walka do samego końca

Po przegranej wojnie Wacław Lipiński pozostał w kraju. Cały ruch niepodległościowy – w tym środowisko piłsudczykowskie – był zatamizowany. Lipiński próbował rozmów z Kazimierzem Moczarskim o centralizacji ośrodków, acz bezskutecznie. W lipcu 1945 r. nawiązał kontakt z Włodzimierzem Marszewskim, członkiem ZG Stronnictwa Narodowego.

W marcu 1946 r. liderzy, wydawałoby się, przeciwnych sobie ruchów – po konsultacjach z Zrzeszeniem Wolność i Niezawisłość – powołali Komitet Porozumiewawczy Organizacji Polski Podziemnej (później Komitet Porozumiewawczy Organizacji Demokratycznych Polski Podziemnej). Komitet nie miał władz ani przewodniczącego. Jednak widocznym liderem był w nim Lipiński. Podczas rozpracowywania zauważyli to nawet komuniści, którzy w *Informatorze o nielegalnych antypaństwowych organizacjach i bandach zbrojnych działających w Polsce Ludowej w latach 1944-1956* pisali:

„Rolę inspiratora politycznego KPOPP pełnił W. Lipiński”.

KPOPP wystosował – napisany przez Lipińskiego – memoriał do Rady Bezpieczeństwa ONZ. Wykazano w nim całkowite podporządkowanie Polski ZSRS oraz informowano Zachód o łamaniu porozumień międzynarodowych przez TRJN. Nalegano na interwencję dyplomatyczną oraz wprowadzenie międzynarodowej kontroli przy wyborach do Sejmu, a także wymuszenie, aby możliwość startu w nich miały wszystkie siły polityczne w kraju.

W marcu 1946 r. W. Lipiński powołał Stronnictwo Niezawisłości Narodowej, które wchodziło w skład KPOPP. W czerwcu wzywał do bojkotu referendum i stwierdził, że zostało ono narzucone społeczeństwu przez „quislingowski rząd agentury moskiewskiej”:

„w czasie, gdy więzienia i obozy koncentracyjne pełne są naszych najbliższych (...) nie czas na komedię głosowania, które zresztą nie będzie mieć żadnego znaczenia, dopóki na ziemiach naszych panuje zbrojna przemoc Moskwy”.

Niepokorny do końca

Najbliżsi przyjaciele i towarzysze walk legionowych, którzy pozostali na emigracji, namawiali Wacława Lipińskiego do wyjazdu z „Polski Ludowej”.

„Wyjazd mój w tych okolicznościach byłby dla mnie zupełnie niemożliwy: to tak, jakbym 3 lipca [1916 r. – ASL], na dzień przed Kostiuchnówką wyjechał w pilnych sprawach do Kowla”

- pisał w odpowiedzi z 6 stycznia 1947 r. ppłk Lipiński. Dzień później, razem z innymi członkami Komitetu Porozumiewawczego, został aresztowany.

[Czytaj więcej na portalu przystanekhistoria.pl](http://przystanekhistoria.pl)